

Tuulia Ollila
Anjan kodit

Kiitokset

Tiina Lahdelle, Hilikka Ollilalle, Eeva Ojalle, Raimo ja Arto Ollilalle, Liisa Ollilalle, Juho Ollilalle sekä muille, joilta sain muistitietoa kirjaani varten.

Tuulia Ollila

Anjan kodit

© 2025 Tuulia Ollila

Kannen suunnittelu Tuulia Ollila, Raimo Ollila

Sisuksen taitto Raimo Ollila

Kustantaja: BoD · Books on Demand,

Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,

22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-2824-6

Sisällysluettelo

- 1. Alkusanat**
- 2. Ylivieskan lapsuudenkoti**
- 3. Nuoren miniän koti Tuhnajassa**
- 4. Rovaniemen unelmakoti**
- 5. Mökki kesäkotina**
- 6. Rovakadun asunto**
- 7. Lopuksi**

1. Alkusanat

Sonkajärven mökin rantaviiva oli kivien muodostava jono, jota pitkin saattoi kulkea kiveltä kivelle, vaikka kuinka kauaksi, jopa naapurin puolelle. Lapsena kivillä hyppely oli lempiharrastukseni, joskus lenkkitossu molskahti veteen, kun askel ei yltänyt-kään pidemmälle. Mummoni Anja virvoitteli jalkojaan rantavedessä, mutta ei yleensä mennyt pidemmälle laiturista, koska ei osannut uida. Onneksi ranta oli matala. Hänellä oli tapana laulaa vanhoja kansanlauluja. Muistan hänen hyräilleen esimerkiksi:

” Tyttö istui kivellä ja kivi oli sileä/ ja vesi siinä liplatteli. ”

Muistoni mummostani ovat kuvia ja hetkiä paikoista, joissa Lapissa kävimme, isovanhempieni mökiltä ja heidän kodistaan, keskustelutuokioita ja kahvihetkiä. Kun ajattelin kirjan kirjoittamista hänestä, haastavaksi muodostui se seikka, että aikaa oli kulunut jo vähän turhan kauan, eikä hänen ikäluokkaansa kuuluvia ollut enää moni elossa. Onneksi joitakin haastateltavia kuitenkin löytyi vielä suvustani. Mummoni tarinassa merkittävää oli ne paikat, joissa hän asui nuorena tyttönä, uutena miniänä ja vanhemmalla aikuisiällä. Hänellä oli kyky luoda kodinomainen tunnelma mihin tahansa paikkaan, missä hän pääsi toimimaan talon emäntänä. Näistä maantieteellisten paikkojen historiasta sain tietoa

haastateltaviltani, etenkin Tiina Lahdelta (ent. Sinikka Ollila) ja Hilikka Ollilalta ja Eva Ojalta, jotka myös asuivat aikoinaan Rovaniemen maalaiskunnissa, Tuhnajassa ja Sinetässä. Isäni ja hänen veljensä Arto kertoivat lapsuusmuistoistaan, sen verran minkä Tuhnajan kylästä muistivat, sekä myöhemmästä elämästään Rovaniemen kodissa. Hilikalta sain tietoa myös Tuhnajan kyläläisten kokemuksista Ruotsissa evakkoina. Ylivieskan historia on sukumme perimätietoa, Mättön ja Oivon suvun vaiheista. Lisäksi tässä kirjassa on sitaatteja mummoni päiväkirjasta, jonka hän antoi minulle eläessään, jotta tietäisin, millaista hänen elämänsä oli nuorena. Rippikoulukirjansa *Elämän toukokuun*, jonka hän oli saanut omalta äidiltään 1945, hän niin ikään lahjoitti minulle, kun itse pääsin ripille. Hän oli myös mukana omaishoitoon liittyvässä tutkimuksessa, jossa omaishoitajia haastateltiin. Uskoisin, että hän olisi ilahtunut kovasti, jos olisi saanut tietää, että hänestä kirjoitetaan jonain päivänä kirja. Tämän teoksen valokuviosiossa on kokoelmat kustakin Anjan elämän kotipaikasta.

2. Ylivieskan lapsuudenkoti

Tasainen pohjoispohjanmaalainen levittäytyi joka ilmansuuntaan. Siellä täällä näkyi talojen rykelmiä, tai isompia taloja yksinään leveiden peltojen keskellä. Talojen pihat olivat siistejä ja aidattuja. Maisemaa rajasi etäämmällä metsä, mutta kirkonkylän keskus oli 1786 valmistunut puinen kirkko. Siellä myös tyttö, jolla oli vaalea kiharainen, hiukan punertavan sävyinen pörröinen tukka ja pisamaiset karjalaiset piirteet, pääsi aikanaan ripille. Kirkonkylässä talot reunustivat leveää keskustietä, jossa ajettiin hevostärryillä ja myöhemmin harvoilla autoilla. Ylivieskan maamerkkinä tunnettiin myös 1912 rakennettu, Jalmar Castrénin suunnittelema silta, jota kutsuttiin Savisillaksi. Tämä silta ylitti Kalajoen, jossa kohisi voimakas virtaus. Vaaleakiharainen tyttö kulki sillalla mukanaan päiväkirjansa ja ystäväkirjansa, johon koulutoverit kirjoittivat muistorunoja, laulun sanoja ja onnentoivotuksia. Paikka oli rauhallinen ja turvallinen, mutta sijaitsi pohjoisessa, missä halla ja kylmä tuuli välillä pyyhkäisi lakean

maiseman ylitse. Näin pohjoisessa vilja ei pärjännyt yhtä hyvin kuin etelässä.

Vaalean tytön äidin suku oli tullut Ylivieskaan Karjalasta, tarkkaan ottaen Säkkijärven kunnasta. Äidin sukulaiset olivat joskus ihmetelleet, miksi muuttaa Ylivieskaan, paikkaan missä ruiskaan ei enää kasva? Etelä-Karjalassa leipä oli aina pehmeää ja siellä kasvoi omenapuita, joista sai punaisia tuoreita omenoita, jotka olivat sillalla kulkeva tytön mielestä joululahjoihin verrannollisia. Mättön suku teki kuitenkin tietämättään hyvin viisaan valinnan, muuttaessaan pois Säkkijärveltä jo 1920-luvulla. He eivät joutuneet lähtemään sodan aikana evakkoon, kuten myöhemmin monet muut säkkijärveläiset.

Ylivieskassa oli myytävänä halvalla maata, niinpä he ostivat maata sieltä ja rakensivat ison talon Ojakylään, Ylivieskan kirkonkylän seudulle. Vaalean tytön vanhemmat, säkkijärveläinen Hilja (Antintytär) Mättö (s.1901) ja Herman Oivo (s.1893) asuivat molemmat nuoruudessaan Ojakylässä ja muuttivat naimisiin mentyään Hermannin isältään Kustaa Oivolta perimään taloon. Kustaa Oivo oli taas perinyt tilan Niku Simonpoika Oivolta, jonka sukunimi oli alun perin Katajala, mutta muutti nimensä talon mukaan Oivoksi.

Anjan kodit on muistitietoon perustuva tarina Ylivieskastä lähtöisin olevasta Anjasta, jonka elämä kulki samankaltaisia polkuja kuin muidenkin ikäluokkansa naisten.

Anja oli ennen kaikkea kodin rakentaja sotien jälkeisessä Suomessa. Haastateltavat, jotka tunsivat hänet eri vuosikymmenillä, kuvailevat häntä äitinä, vaimona ja isoäitinä.

Anja kirjoitti nuorena tyttönä päiväkirjaa, sekä myös vanhana, ollessaan miehensä omaishoitaja. Anja jätti eläessään nämä päiväkirjat jälkipolvien luettavaksi, joten ne ovat myös mukana tässä teoksessa.

9 789528 028246